

eum ita scribit: *Idcirco igitur per inobedientiam cecidit, quia integris septem diebus, sicut jussus fuerat, non expectavit... quo in loco trementi corde considerandum est, quam brevissimi temporis expectatione neglecta, rejectus sit.*

Peccavit etiam in eo, quod peccatum suum non recognoverit humiliter, cum argueretur a Samuele dicente sibi: *Quid fecisti?* Sed se volens excusare ex necessitate imminentis belli, culpam a se abegit, et quasi in ipsum Samuelem retorsit dicens *ŷ. 11: Vidi quod populus dilaberetur a me, et tu non veneras juxta placitos dies, etc.* Jam autem hæc excusatio erat frivola et nulla, quia nempe talis sacrificii oblatio, contra voluntatem Dei facta, non erat Dei placatio, sed offensio; ergo Saül se excusando peccavit.

Obj. I. Non erat hoc tam grande crimen, ut propter illud privari regno deberet; quo supplicio in humanis vix ullum gravius habetur.

R. Neg. assumpt. Quia in mandatis divinis non tam spectanda est qualitas vel quantitas materiæ, quam finis præcipientis; uti satis liquet in mandato, dato protoparentibus, de non comedendo de ligno scientiæ boni et mali, Gen. II, 17.

Addunt Isidorus Pelusiota, epist. 181, Abulensis, et alii, quod ad stabiliendum legum suarum disciplinam, et ad exemplum aliorum Deus eos graviter punire consueverit, qui in aliquo genere primi peccant. Sic primum delictum Nadab et Abiu primorum sacerdotum, Levit. X, profano igne sacrificantium; sic primam primorum christianorum, Ananiæ et Saphiræ, voti violationem, Act. V, adeo severis pœnis plectere voluit, ut quotquot in eo statu secuturi erant posterii, gravitate pœnæ a simili peccato detererentur.

Sic ergo Deus hic primum primi regis Israelitarum peccatum adeo dure mulctare voluit, ut quotquot deinde futuri erant reges, certo persuasum haberent, in regni administratione ne vel in minimo a divinis mandatis esse deflectendum.

Obj. II. Quidni potius dicatur cum Lyrano, Ruperto, et Dionysio Carthusiano, Saülem ideo hic potius regno privatum esse, quia officium sibi illicitum, scilicet offerendi per se ipsum, usurpavit; quod est grave peccatum, ut patet ex eo, quod rex Ozias volens offerre incensum, quod non erat regis officium, fuerit a Deo lepra percussus, II Paralip. XXVI.

R. id dici non posse, quia nihil tale indicat Scriptura: etenim si Saül per seipsum sacrificasset, certo Samuel id ipsi acerrime exprobrasset. Insuper habebat Saül sacerdotes in castris, per quos sacrificia offerre poterat: cur ergo munus sacerdotale sibi assumeret, sciens quantopere id a Deo esset prohibitum? Ita Abulensis, Serarius, et alii.

Unde quod *ŷ. 9* de Saüle dicatur: *Obtulit holocaustum*, intelligi solet quod illud obtulerit per sacerdotes aaronicos. Sic rex Manasses, II Paralip. XXXIII, 16, dicitur immolasse victimas et pacifica; nempe quia victimas præbuit immolandas per sacerdotes.

Inst. Sciebat etiam Saül, quod deberet expectare

adventum Samuelis usque ad diem septimum completum; atqui tamen hoc non observavit: quidni ergo etiam dicatur transgressus legem, de non assumendo munere sacerdotali?

R. ut adventum Samuelis non expectaret, aliqui necessitate et metu, quamvis futuri, adigebatur: ut vero per se sacrificaret, nulla ratio urgebat: quin potius metus divinæ offensæ virum, hactenus ab innocentia et vitæ integritate commendatum, revocabat.

P. quomodo hic *ŷ. 15* dicatur regnum Saülis, si divinis paruisset mandatis, fuisse stabilendum in æternum, cum illud, juxta vaticinium Jacob, Gen. XLIX, jam a multis seculis promissum esset tribui Juda, ex qua non erat Saül, utpote Benjaminita.

R. quod ordinatio divina, respiciens aliquod futurum, aliquando sit absoluta, aliquando conditionata. Itaque stabilimentum regni israelitici solum erat prædictum conditionate de Saüle, sed absolute de tribu Juda. Quia enim certo et infallibiliter præviderat Deus Saülem a conditione deflexurum vitio suo, potuit certe ante prædecernere ac prædicere sceptrum a domo Saül auferendum, et in tribum Juda transferendum, atque in ea hæsurum usque ad Messiam. Ita passim interpretes.

Hinc etiam S. P. Aug. præsentem quæstionem tractans, lib. XVII de Civ. Dei, cap. 6, ita scribit: *Quod ait Saül Samuel: « Quoniam non servasti mandatum meum, etc. », non sic accipiendum est, ac si ipsum Saülem Deus in æternum præparaverit regnaturum, et hoc postea noluerit servire peccanti: « Neque enim eum peccaturum esse nesciebat, sed præparaverat regnum ejus, in quo figura esset regni æterni. Ideo addidit: « Et nunc regnum tuum non stabit tibi. » Stetit ergo, et stabit, quod in illo significatum est: sed non huic stabit quia non in æternum ipse fuerat regnaturus.*

CAPUT XIV.

Jonathas solo armigero suo associatus, Philistæorum stationem aggreditur, cædit, et dispergit, Deo illis terrorem et perturbationem immittente, sic ut hostes mutua se cæde trucidarent: Saül tumultum inaudiens, edicit ne quis usque ad vesperam comedat, donec hostes fugientes persequatur: Jonathas contra patris edictum, quod ignorabat, modico melle degustato, vix mortem evadit.

QUÆSTIO UNICA. — AN EDICTUM ET JURAMENTUM SAULIS, QUO ABSTRINXIT POPULUM, NE CIBUM SUMERET USQUE AD VESPERAM, SIT REPREHENSIONI ET CULPÆ OBNOXIUM.

Post insignem ac prorsus stupendam, a Jonathas armigero ejus, de Philistæis relatam victoriam, videns Saül adversarios suos in fugam se proripere, eosque ad interneccionem volens persequi, ne populus impediretur eos insequi, indixit, ne ante vesperam sese cibo reficeret, et observationem præcepti juramento firmavit. Hinc dicit sacer textus *ŷ. 24: Adjuravit autem Saül populum, dicens:*

Maledictus vir qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar de inimicis meis. More Hebræis usitato, per panem cibus quilibet intelligitur. Hinc ubi Jonathas non panem, sed mel sumpserat, quasi transgressor mandati paterni habitus est. Potum autem non videtur interdixisse: quia brevior in bibendo mora, et urgentior est illius necessitas æstu et pugna fatigatis.

Indiscretum fuisse hoc Saülis præceptum, arbitrantur nonnulli, præsertim cum inconsulte, nec sine culpa adjurationem illam interposuisse videatur. Imo Tirinus stultum edictum appellat: ne quis ante noctem cibum sumeret, quo lassatas, exhaustasque cursitando et pugnando vires vel tantillum instauraret: quo factum, inquit, ut non posset populus diu persequi fugientes Philistæos, et illo die debellare. His non obstantibus,

R. et dico cum Abulensi, Cajetano, Serario, A Lapide et aliis justum fuisse hoc Saülis præceptum.

Prob. I. Quia Saül videtur suis hanc jejunii legem indixisse ex recto fervore et zelo, ut infideles et divini nominis hostes fugientes insequeretur, comprehenderet et occideret. Hinc rationi consentaneum erat, præcidere quascumque occasiones moras neccendi: prudenter enim sibi persuadere poterat, quod si milites sui ad cibos defluerent, aut si populus de præda inimicorum reperta comedere potuisset, interea hostes fuga elaberentur.

Quinimo non improbabile est, quod hoc jejunio simul voluerit Deo agere gratias pro victoria tam miraculosa, eumque inclinare ad illam plane pleneque perficiendam, existimabat enim cum Deo, erga se suosque adeo liberali, etiam liberaliter esse agendum.

Præterea viris duris et militaribus, non adeo difficile censebatur et violentum, jejunium usque ad vesperam protrahere. Et quamvis ferventior fuerit militaris duraque hæc Saülis sanctio, et aliquid discretionis in ea desideretur; tamen ex intentione ejus, justa sanctaque fuit, ob rationes assignatas. Unde populus totus eam tacite approbavit, et acceptavit.

Prob. II. ex antiquis scriptoribus, et SS. patribus, qui hoc Saülis præceptum extollunt et dilaudant. Imprimis illud dilaudat Tertul., lib. de Jejuniis, cap. 10, dicitque Saülis jejunio a Deo præstitam auctoritatem. Et S. Ambros., serm. 36 post dominicam primam Quadragesimæ bonum plane regem appellat, *qui hostes suos non tam armis, quam devotione vincebat; et plus dimicabat religione quam telis. Cum ergo Saül abstinentiam diei suis omnibus indixisset, et Jonathas ejus filius præcepti nescius, inter medias hostium acies victor incedens, favum mellis intincta sceptri summitate gustasset, tanta indignatio repente commota est, ut et differretur victoria, et divinitas lederetur.*

Accedit S. P. Aug., qui hoc Saülis factum laudabile vocat, dum reflectens ad *ŷ. 58*, ubi dixit Saül: *Applicate huc universos angulos populi: et scitote, et videte, per quem acciderit peccatum hoc hodie*, ita scribit lib. XXII contra Faustum, cap. 65: *Neque enim quia vituperabilis homo erat Saül, ideo non est laudabile*

factum ejus, quod gustatum de anathemate tam diligenter scrutatus, tam severe vindicare conatus est, obediens Deo, qui hoc fieri prohibuerat; vel quod pythones et ventriloquos de regno suo delevit. Porro si indiscretum et stultum fuisset ejus præceptum, quomodo fuisset laudabile ejus observantiam urgere, et transgressionem severe vindicare? Quomodo posset hoc Saülis factum comparari cum eo, quo pythones delevit?

Consonat etiam S. Hieron. lib. II contra Jovinian., cap. 10, ubi commendans utilitatem jejunii, inter alia affert sequentia exempla: *In Exodo adversus Amalec hortatione Moysi, et totius populi, usque ad vesperam jejunio dimicatum est. Jesus, filius Nave, stationem imperavit soli et lunæ: et in ediam plus quam unius diei, victoris exercitus protelavit. Saül, sicut in Regnorum primo libro scribitur, « Maledictus, » inquit, « qui ederet panem usque ad vesperam, etc. » Et non gustavit omnis populus ejus, et tota terra prandeat. Tantaque fuit auctoritas detestationis, semel Domino destinata, ut Jonathas, qui causa victoriæ exiterat, deprehenderetur sorte... et vix populi precibus salvaretur.* Hinc resolutio data

Prob. III. Si Saül stulte jejunium hoc indixisset, certe Deus illud non approbasset; atqui tamen approbavit, dum per sortes violati edicti quodammodo reum Jonatham manifestavit; ergo Saül nec stulte egit, nec peccavit hoc jejunium indicendo: nam si peccasset præcipiendo, potius sors eum, quam Jonatham, noxium declarare debuisset.

Nec satisfacit Tirinus dicendo, quod hac manifestatione non probaverit Deus stultum edictum; neque etiam reum aut nocentem probaverit Jonatham, nisi materialiter tantum; sed primario voluerit patefacere, quanta sit vis præcepti et maledictionis, quæ est a superiori potestate, et locum Dei tenente: quæ licet injusta et irrationabilis sit, semper tamen suspicienda, et merito timenda est. Enimvero vel sic implicite, vel secundario saltem, Deus visus fuisset approbare factum Saülis; potissimum cum non curaverit eum de super moneri a Samuele, quod in variis aliis ejus excessibus factum reperitur.

SOLVUNTUR ARGUMENTA. — Obj. I. Edictum hoc fuit occasio peccandi toti populo, qui propter adjurationem non fuit ausus sumere cibum usque ad vesperam: unde postea populus lassus et famelicus, præ festinatione carnes animalium nondum expresso sanguine devoravit; cum tamen Gen. IX et Levit. XVII gravissime prohibitum esset comedere carnem cum sanguine. Insuper præceptum illud sementem præbuit infinitorum obloquiorum famelici et murmurantis populi, dum per prata et saltus melle plenos, deducuntur jejuni, nec cibo tamen obvio refici vel intercurrendum sinuntur.

R. similia peccata, ex gulositate et fragilitate populi, præter intentionem Saülis evenisse: nec propterea culpandum ejus edictum; enimvero bona et justa est lex, etiamsi subinde occasionaliter inde augetur desiderium peccandi in populo.

Obj. II. Præceptum ex nimia præcipitantia, et non

attentis circumstantiis, quæ attendi debuissent, alium, est indiscretum et stultum: atqui ex nimia præcipitantia, etc., latum fuit hoc præceptum Saülis; ergo, etc.

Prob. min. ex LXX Interp. qui hic addunt \hat{y} . 24: *Et ignoravit Saül ignorantiam magnam; ergo, etc.*

R. Neg. min., et ad prob. dico quod LXX per ignorantiam magnam nihil aliud intelligant, quam quod Saül ignoraverit futurum, ut ex hoc edicto et adjuratione Jonathas periculum vitæ incurreret. Verum hæc ignorantia in ipso non fuit magis culpabilis, quam hodieum esset in rege aliquo, qui ferret legem, ex qua occasionaliter futurum esset, ut filius ejus periculum vitæ adiret.

Inst. S. Chrysost., hom. 14 ad populum antioch. agens de hoc edicto Saülis, dicit: *Quid hac re stultius fieri posset? Item ibidem addit, illud juramentum Saülis fuisse opus diaboli, qui illa regis adjuratione laqueos toti populo iniecerit, et plenam de hoste victoriam præpedierit: ergo indiscretum et stultum fuit præfatum Saülis edictum.*

R. Auctoritati S. Chrysost. opponendo auctoritatem aliorum patrum, quorum verba supra adduximus. Quidam ipsum etiam explicant, quod, cum loco citato agat contra præcipitante et nimis indiscrete jurantes, nihil aliud velit, quam quod hoc edictum et juramentum, quamvis in se bonum et licitum, habuerit aliquam indiscretionem sibi concomitante adjunctam, in quantum nempe in his rerum circumstantiis potius præstitisset illud omittere, quam interponere. Et secundum hanc explicationem juramentum istud dicitur a Chrysost. fuisse opus diaboli consecutive, quatenus occasione ipsius edicti populus gravissime peccavit. Interim quia hæc explicatio contorta apparet, præstat potius a S. Chrysostomo recedere, quam verba ejus contorte explicare.

Obj. III. Non tantum peccavit Saül temerarie jurando, sed etiam impie adimplendo, quantum fuit ex se; quia Jonatham innocentem voluit occidere: nam licet Jonathas contra patris præceptum deliquisset, dum paululum mellis gustavit, tamen id fecit ex ignorantia invincibili, uti liquet ex \hat{y} . 27, ubi dicitur: *Porro Jonathas non audierat, cum adjuraret pater ejus populum: extenditque summitatem virgæ... et intinxit in favum mellis: et convertit manum suam ad os suum.*

R. Neg. assumpt. Nam quod Jonathas non penitus innocens fuerit, liquet ex \hat{y} . 29, ubi, postquam de paterna prohibitionem certior redditus esset, respondit: *Turbavit pater meus terram.* Hoc autem non videtur culpa vacare: nam regia aut superiorum mandata non sunt temere reprehendenda, præsertim apud populum.

Unde Cajetanus duplex in Jonatha peccatum deprehendit: primum, quod audito patris cum adjuratione atque execratione mandato, factum suum nihilominus probaverit; secundum, quod ausus sit, tacente et non reclamante populo, mandatum illud imprudentiæ et temeritatis arguere.

Addi posset, quod visus sit populum ad liberio-rem præcepti transgressionem invitare dicendo \hat{y} . 29 et 30...: *Didistis ipsi quia illuminati sunt oculi mei; eo quod gustaverim paululum de melle isto: quanto magis si comedisset populus de præda inimicorum suorum, quam reperit? Nonne major plaga facta fuisset in Philistiim?*

A Lapide et nonnulli alii insuper observant, quod cum videret Jonathas, nullum de populo, etsi valde famelico et fatigato, ex melle isto exposito, et passim obviam gustantem, querere potuerit, imo debuerit, causam, et suspicari, a parente interpositum esse aliquod præceptum de non comedendo: ac proinde, dum contra patris præceptum deliquit, id non videtur fecisse ex ignorantia prorsus invincibili. Et sane quod etiam in prima gustatione mellis peccaverit, ipsemet fateri videtur, dum per sortem tanquam reus declaratus, et a patre interrogatus quid fecisset, respondit \hat{y} . 45: *Gustans gustavi in summitate virgæ... paululum mellis, et ecce morior: id est obligatus sum ad mortem, ut vertit chaldæus. Itaque si non peccasset, non se accusasset, sed econtra omni modo se excusare conatus fuisset, ut sic mortem, quam \hat{y} . 39 pater ipsi comminatus fuerat, evaderet.*

Ex dictis itaque patet, quod Saül non videatur peccasse dum Jonatham occidere voluit, 1. quia is per sortem declaratus fuit reus, ut liquet ex \hat{y} . 41, sive interim hæc declaratio ideo facta sit, quia in prima gustatione mellis peccaverat, sive quia patris edictum imprudentiæ et temeritatis arguerat, ac populum ad liberio-rem præcepti transgressionem invitaverat; 2. quia ipsemet se tanquam reum declaravit: ac proinde etiam in prima gustatione mellis non peccasset, tamen pater, ob id volendo eum occidere, non inique aut injuste egit. Unde illud Saülis factum rursus laudat S. Ambros., epist. 36 supra citata.

P. quo sensu dicatur de Jonatha \hat{y} . 27: *Illuminati sunt oculi ejus.*

Respondent communiter interpretes, quia prius præ inedia, labore et fame, deficientibus spiritibus opticis caligabant: jam autem sumpto melle, et restauratis spiritibus, illuminari, refocillari, et reviscere videbantur, ut fortior et promptior esset ad hostes insequendum. Sic quotidie accidit iis, qui prolixiore inedia et lassitudine languentibus oculis sentiunt tenebras offundi, sed cibo potuve etiam exiguo statim dispelli. Ita post Cajetanum A Lapide et Tirinus.

CAP. XV, XVI.

Saül a Deo jussus penitus delere Amalecitas, regi Agag vitam donat, multamque prædam reservat: unde secundo reprobat, et regno spoliandus prædicatur. David a Samuele in regem unctus, citharizando compepsit spiritum nequam, qui Saulem divexabat.

QUÆSTIO PRIMA. — QUARE DEUS FUNDITUS DELERI JUSSERIT AMALECITAS.

Cap. XV, 2: *Hæc dicit Dominus exercituum: Re-*

censui (in chaldaico habetur: Recordatus sum; apud LXX: Nunc ergo ulciscar) quæcumque fecit Amalec Israel, quomodo restitit ei in via, cum ascenderet de Ægypto. Amalecitas, ut patet ex Gen. XXXVI, 12, erant prognati ab Amalec nepote Esaü, qui antiquo et paterno odio stimulati adversus Israelitas, iter eorum in terram promissionis impedire conati fuerant, ideoque cæsi fuerunt a Josue, Exod. XVII.

\hat{y} . 5: *Nunc ergo vade, et percutite Amalec, et demole universa ejus: non parcas ei, et non concupiscas ex rebus ipsius aliquid. Præ cæteris posteris Esaü Deus funditus deleri voluit Amalecitas, universaque ad eos spectantia, quia non restiterant duntaxat via belli consueta, sed admodum inhumanos, et valde crudeles sese erga Israelitas (quibuscum habebant stirpem communem) exhibuerant, dum extremos agminis, qui lassii residebant, fame et labore confecti, insidiosè, perfide, et crudeliter necarant, ut dicitur Deuter. XXV.*

Sed interfice a viro usque ad mulierem, et parvulum atque lactantem. Jam olim quidem majores eorum præfatam crudelitatem in Judæos commiserant, sed et parentum odia adversus Israelitas induerant, aliaque eorum peccata imitabantur viri ac mulieres: hinc Deus merito eos extirpari voluit.

Parvuli quoque, quia peccato originali erant obnoxii, mortis erant rei, eisque cita mors beneficium potius, quam supplicium censi debebat, ne si adolescerent, gravius peccarent, ideoque acrius plecterentur in inferno: unde parvulis istis misericors potius fuit Deus, quam severus.

\hat{y} . 9: *Et pepercit Saül, et populum (regi) Agag. Lyranus existimat Saulem ei pepercisse ex cupiditate et avaritia, quod speraret ab eo accipere magnum lytrum; Josephus lib. VI Antiq. cap. 8 arbitratur, quod ei vitam donaverit ob corporis ejus præstantiam, et formam egregiam; alii id factum putant ex superbia, ut de eo triumpharet; alii ex humana erga regem commiseratione. Quidquid sit, dici optime posse videtur, quod causæ assignatæ, vel omnes, vel plures simul Saulem ad hoc impulerint.*

Interim quia Saül et populus jumentis ac pecoribus pepercissent, in prædam contra Dei mandatum abactis, pecunias etiam cæterasque opes diripuerunt, nihil perdentes nisi contemptibile: mirum non est, inquit Rupertus, quod talem ob causam irrecoverabili-ter projectus sit Saül.

\hat{y} . 24: *Dixitque Saül ad Samuelem: Peccavi. Hoc dixit Saül magis timore pænæ, quam amore justitiæ, ait Lyranus. Hæc Saülis penitentia non vera fuit ac seria, ex vero cordis dolore ob Deum offensum profecta, inquit A Lapide, sed in labiis duntaxat et ore nata, ex metu perdendi regni, et infamie publicæ promanans. Hoc enim est, quod ipse mentem suam explicans ad Samuelem ait \hat{y} . 30: *Peccavi: sed nunc honora me coram senioribus populi mei, et coram Israel, ne scilicet ipsi me quasi a Deo per te reprobatum rejiciant, et reipsa throno dejiciant. Unde S. P. Aug. de hac Saülis penitentia agens, lib. XXII**

cont. Faustum, cap. 67, ita scribit: *Cur autem Saül per Samuelem correptus, cum diceret etiam ipse « peccavi, » non meruit audire quod David, quod ei Dominus ignovisset? Num personarum acceptio est apud Deum? Absit. Sed in simili voce, quam sensus humanus audiebat, dissimile pectus erat, quod divinus oculus discernerebat.*

P. quomodo dicatur \hat{y} . 35: *Et non vidit Samuel ultra Saül usque ad diem mortis suæ, cum infra, ex cap. XIX, 24, constet quod rursus viderit eum coram se prophetantem.*

R. sensum esse, quod non amplius viderit Samuel Saulem, quia illum amplius non invisit, sicut solebat facere statutis temporibus, honoris aut amicitie gratia, vel consilii dandi causa: unde non amplius eum eo egit de reipublicæ negotiis. Ita Estius, Menochius, Tirinus, et alii. Sic infra, cap. XX, 29, verbum videre accipitur pro invisere, dum dicit David: *Vadam et vi- debo fratres meos.*

QUÆSTIO II. — AN JESSE, PATER DAVIDIS, REIPSA HABUERIT OCTO FILIOS.

Cum formidaret Samuel, ex mandato Dei, pergere ad Isai sive Jesse, patrem Davidis, dicens cap. XVI, 2: *Quomodo vadam? Audiet enim Saül, et interficiet me (quod non dixit diffidendo de protectione divina, sed inquirendo modum, qualiter ire deberet). Ait Dominus: Vitulum de armento tolles in manu tua, et dices: Ad immolandum Domino veni. Nullum in his verbis reperire est mendacium; vera enim causa, sed non sola hic exprimitur: nam revera ex imperio Dei venerat Samuel immolaturus Domino sacrificium in Bethlehem; quamvis præcipua eo proficiscendi causa esset, ut regem inungeret.*

\hat{y} . 10: *Adduxit itaque Isai septem filios suos. Hinc eruitur quod Isai habuerit universim octo filios: cum enim septem illi sisterentur Samueli, ait Samuel ad Isai: Non elegit Dominus ex istis; adeoque absens erat David octavus.*

Amplius hoc patet ex \hat{y} . 11, ubi cum dixisset Samuel ad Isai: *Numquid jam completi sunt filii?* respondit Isai: *Adhuc reliquus est parvulus, et pascit oves.* Item cap. XVII, 12, aperte dicitur Isai habuisse octo filios.

Nec obstat quod I Paralip. II, 13, cum Davide non numerentur nisi septem filii Isai; siquidem responderi potest cum A Lapide, ibidem non omnes numerari, sed unum prætermitti ob causam nobis incognitam; forte ideo quia natus erat ex concubina, seu uxore secundaria. Sic supra cap. XIV, 49, Saülis filii numerantur tres, et ex causa nobis verisimiliter incognita omittitur quartus, scilicet Isboeth, de quo II Reg., cap. II.

Observa: Ex eo quod David hoc loco vocetur parvulus, et cap. seq. \hat{y} . 58 appelletur adolescens, non sequitur Davidem, cum unctus fuit in regem, ætate puerum fuisse; siquidem hoc, cap. \hat{y} . 18, dicitur vir bellicosus, et fortissimus robore. Dicitur itaque parvulus, quia fratrum erat minimus, et comparatione illo-

rum, parvus ætate. Sic Benjamin (Gen. XLIII, 29) a Josepho fratre suo vocatur *parvulus*, cum tamen eo tempore haberet 25 annos completos: siquidem 16 annis Josepho junior erat, et Joseph tunc erat 59 annorum; ut liquet ex dictis Q. II in cap. XXX lib. Genesis.

Videtur autem David eo tempore, quo unctus est in regem, circiter viginti fuisse annorum: nam cum mortuo Saule, habuerit 30 annos, ut patet II Reg. V, 4, et Saul ac Samuel simul populo præfuerint 40 annis, clare sequitur quod natus sit in fine decimi, aut in initio undecimi anni iudicaturæ Samuelis: adeoque (conformiter ad dicta cap. XIII, Q. II) dum Saul incepit regnare, habebat annos 12; et dum hic prima vice reprobatus fuit, David inchoaverat annum decimum quintum. Jam autem tempus, quod a prima reprobatione Saulis, usque ad inunctionem Davidis effluxit, facile complectitur quinque annos; ergo David eo tempore quo unctus est in regem, fuit circiter viginti annorum.

Dices: Cap. seq., §. 53, ait Saul ad David: *Non vales resistere Philistæo isti, nec pugnare adversus eum, quia puer es.* Ergo David, jam in regem inunctus, ætate puer erat.

R. Neg. conseq. Quia verba objecta intelligenda sunt comparative, nempe quod videretur puer esse respectu Saulis, aut Goliath, qui proceram admodum erat statura et rei militaris valde peritus. Puer igitur appellatur, non ætate, sed usu et peritia rei militaris; uti videtur sequi ex antithesi immediate adjuncta: *Hic autem vir bellator est ab adolescentia sua*: ubi Saul ætati Davidis opponit peritiam et diuturnum usum rei militaris.

Conformiter ad hæc intelligendus est S. P. Aug. in psal. CXLIII, ubi dicit quod David, cum processurus erat adversus Goliath, arma bellica propter ætatem et parvam staturam corporis portare non valuerit: item serm. 20 de Diversis, ubi ait quod *David esset tenera ætate, vix dum adolescentulus*. Siquidem quod S. doctor locis citatis etiam tantum loquatur comparative, scilicet quod David esset puer respectu Goliath, inspicienti textus istos in oculos occurrit.

§. 15: *Et directus est Spiritus Domini a die illa in David*: utique Spiritus Domini sanctus cum donis suis insiliit in eum, et illum exornavit iis præsertim, quæ futurum regem decebant, eumque tanto fastigio dignum redderent. Hinc contulit ei donum fortitudinis, tum animi, tum corporis; nam deinceps et leonem, et ursum nudis manibus præfocavit, ut docent S. Gregor., Rupertus, et Abulensis. Etiam dono prophetiæ, et canendi psallendique peritia deinceps excelluit. Idem vero Spiritus Domini cum donis suis a Saule recessit, qui nihil ex hoc tempore egregium aut rege dignum fecisse memoratur.

QUÆSTIO III. — QUIS FUERIT SPIRITUS MALUS, QUI DIVEXABAT SAULEM.

Cap. XVI, 14: *Spiritus autem Domini recessit a Saul, et exagitabat eum spiritus nequam, a Domino.*

Hebræi, item Cajetanus, et Genebrardus in Chronico, atque Delrio lib. III de Magia, cap. 4, per hunc spiritum nequam, intelligunt atram bilem, sive humorem malignum melancholicum, qui Sauli tristes creabat imagines, suspiciones, mœrores, anxietates, desperationes, furores, amentias: hæc enim concepit ex eo, quod videret se a Deo rejectum, et a Samuele jam quodammodo regno exutum. Abulensis vero, A Lapide, Tirinus, et nonnulli alii censent, per spiritum malum hic intelligi diabolum, qui non tantum exterius vexavit Saulem, uti vexavit S. Job; sed etiam interius eum possederit, ac diris phantasmatibus, anxietatibus, doloribus affligerit, et per vices exagitaverit. Atque horum sententia videtur plausibilior, ac

Prob. I. Quia spiritus ille vocatur *spiritus nequam*, atqui non atra bilis, sive humor melancholicus: sed solus diabolus, proprie loquendo, est spiritus nequam; ergo, etc.

Prob. II. Quia hæc est communis patrum, doctorumque sententia: ita enim censent S. P. Aug. et D. Gregor. statim citandi; item Eucherius, Hugo cardinalis, Rupertus et Theodoretus q. 58, in lib. I Reg. ita scribens: *Cum divinus recessisset Spiritus, locum sortitus est malignus spiritus; sic cum apostolica gratia Judam reliquisset, in eum ingressus est diabolus.*

Obj. I. Spiritus ille nequam §. 23 vocatur *spiritus Domini*; atqui diabolus non potest dici spiritus Domini; ergo, etc.

R. Disting. min. Non potest dici spiritus Domini, ratione malæ et perversæ voluntatis concedo, ratione naturæ, vel in quantum est minister divinæ justitiæ; nego. min. ac dico eum vocari spiritum Domini, vel propter naturam, quæ a Deo est, vel potius, quia in eo quod Saulem affligebat, erat minister divinæ justitiæ.

Unde S. P. Aug., lib. II ad Simplicianum, q. 4, in præcitata Scripturæ verba ita scribit: *Quod etiam malus appellatus est spiritus Domini, sic intelligitur quomodo dictum est: Domini est terra, tanquam creatura in ejus posita potestate...; sed magis arbitror malignum spiritum, a quo ipse vexabatur Saul, ideo dictum spiritum Domini... quod occulto Domini iudicio Saulem vexabat.* Similiter præfata verba exponit S. Gregor., lib. II Moral., cap. 6, dicens: *Diabolus, licet afflictionem justorum semper appetat, tamen si a Deo potestatem non accipit, ad tentationis articulum non convalescit, unde omnis voluntas ejus injusta. Ex se enim tentare appetit; sed eos, qui tentandi sunt, Deus juste tentari permittit. Ideo idem spiritus et Domini appellatur, et malus; Domini per licentiam justæ potestatis; malus per desiderium injustæ potestatis.*

Obj. II. Morbus, quo Saul affligebatur, per musicam Davidis levabatur, ut liquet ex §. 15, ubi dicitur: *Quandocumque spiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat citharam, et percutiebat manu sua, et refocillabatur Saul, et levius habebat.* Recedebat enim ab eo spiritus malus. Atqui per solam musicam nequit fugari diabolus; ergo per spiritum malum hic non intelligitur diabolus.

R. Neg. conseq., ac dico Davidem psallendo fugasse dæmonem Saulis, vi partim naturali, partim supernaturali. Et quidem naturali, quia dæmon exasperabat humores Saulis ad mœrorem, et ad tristitiam incitabat: hos vero affectus temperabat musica, lætitiæ artifex; musica namque pellebat melancholiam, qua dæmon utebatur ad Saulem divexandum: nullus enim humor magis quam hic opportunus est diabolo, ut homines cruciet, tentet, incitetque ad mœrorem, invidiam, iram, desperationem, etc. Itaque hic divertebatur phantasia Saulis a tristium rerum cogitatione ad attendendum lætis musicæ sonis, et melancholia abigebatur. Ita Lyranus, Abulensis, et alii multi.

Interim tamen hæc Saulis refocillatio non a sola melodia proficisci potuit, cum spiritus malus dicitur etiam recessisse a Saule, seu fugatus fuisse, utique per Davidem; quod nullis sonis quantumcumque nervose modulatis convenire potest. Potius itaque id adscribendum est sacris psalmodiarum et hymnorum verbis, quin et piis precibus ac votis, quibus David pro regis incoluntate Deum interpellabat: eodem fere modo, quo nunc Ecclesia per preces et sacra verba, per adjurationes et exorcismos expellit dæmones ex energumenis.

Igitur potior vis hujus citharæ erat supernaturalis, quatenus David citharæ pulsu mentem suam excitabat, ut ferventius oraret Deum pro Saule: unde Deus ob Davidis ferventes preces et merita dæmonem a Saule abigebat: Davidem namque citharizando, *hymnos seu psalmos recitasse*, tradit Josephus lib., VI Antiq. cap., 9.

CAPUT XVII.

Israelitis a Goliath gigante ad singulare certamen provocatis, David sola funda armatus eum prosternit, eique gladio proprio caput amputat: hinc fugiunt, cæduntur, et castris exiuntur Philistæi.

QUÆSTIO UNICA. — DE MONOMACHIA INTER DAVIDEM ET GOLIATH.

Sanctus P. Aug. serm., 20 de Diversis, agens de monomachia Goliæ et David, ita scribit: *Goliath iste... ingens statura corporis, armis instructus, viribus etiam exercitatus, elatus jaclantia, qui superbe provocaret ad monomachiam adversarium populum, hoc est, ut unus inde electus ab ipsis, procederet adversus eum, ut duobus pugnantibus examen totius belli in medio versaretur; pacto et placito addito, ut si quis duorum illorum vicisset, universæ parti, unde steterat, tribueretur victoria.* Pactum interim istud, seu conditionem, quam §. 9 Goliath proposuerat, non legimus a partibus hinc inde fuisse utrimque admissam, inquit Estius: *quamvis enim David a Saule missus sit ad singulare certamen (quod regi licuit in bello justè, maxime cum David ultro se offerret), factum id tamen est sine pacto; neque debuit Saul, qui de eventu certus non erat, totum Dei populum exponere periculo servitutis Philistinorum.* Ita Estius.

Sed hæc ratio non videtur solida: enimvero, ut

dicit Aug. loco citato: *Intellexit (Saul) cum videret audentem puerum (sive adolescentem Davidem) aliquid divinitatis in eo esse; nec illam teneram ætatem sine divino instinctu talia posse præsumere.* Siquidem, ut præmiserat S. doctor, nuntiata erat regi, *non audacia pueri, sed fiducia pietatis.* Hinc nec rex abnuvit, nec suos periculo exposuit; nec exposuisset, etiamsi conditionem oblatam acceptasset.

Rectius proinde ex eo eruitur, quod utrumque conditio servitutis non fuerit admissa; quia Philistæi per Israelitas tanquam ex pacto conventi non fuerunt, postquam cecidit Goliath; sed tantum dicit Scriptura, quod, ubi viderant fortissimum suorum cecidisse, in fugam se præcipitarent, cum satis perspicerent, divina virtute illum ab adolescente superatum, eamque sibi imminentem metuere.

Postquam autem David ad Saulem adductus fuisset, et coram eo fortitudinis suæ specimina dedisset, referendo quomodo ursum et leonem suffocasset; videns Saul, tantos Davidis animos non posse esse nisi a Deo, illum pariter a Deo, ad hoc duellum incitari arbitratus,

§. 58: *Induit Saul David vestimentis suis.* Hinc existimat A Lapidem, Davidem proceram fuisse statura; alioquin enim proceri Saulis vestes, et arma illi aptari nequissent. Fecit autem hoc Saul, inquit, ut Davidem honoraret, et animaret ad duellum.

Similiter ratiocinatur Tirinus (dicens: Saul induit Davidem suis, quibus ipsemet uti consueverat, vestibus et armis: atqui Saul procerus erat corpore, altior universo populo ab humero et sursum, ut dicitur supra cap. IX, 2; ergo et Davidem matura quoque ætate, et corpore procerus tum fuisse, fateamur, necesse est, cui tam proceri hominis vestes aptarentur. Ita Tirinus.

2. Id ipsum inde conatur probare idem auctor, quod neque David cum illa exeret, negaret quadrare suo corpori; sed solum diceret se non assuevisse ejusmodi armis, neque incedere posse gravatum tanto pondere, et quasi ferreis quibusdam vinculis constrictum.

3. Idem asserit colligi ex eo, quod gladio Goliath, utique valde longo et gravi, David expedite uteretur.

4. Quod neque inconcinne, aut indecore eodem gladio cingeretur, infra cap. XXI, 9.

Denique pro hac opinione citat S. Chrysostomus, hom. de David et Goliath; item Dionysium Carthus. Attamen S. Chrysost. in ista homilia non docet opinionem Tirini; imo ne vel verbum habet, quod eam solummodo insinuet: et hom. I de Saule et Davide satis videtur insinuare, Davidem non fuisse staturæ adeo eminentis. Item nec Dionys. Carthus. istam opinionem docet, sed ex mente aliorum tantummodo eam refert. Unde ulterius

Dici potest quod rationes adductæ non concludant. Enimvero ad primam responderi potest cum Lyrano, quod arma quibus David fuit indutus, dicantur arma Saulis, quia erant de armamentario ejus. Similiter ait Serarius vestes has dici Saulis,